

OTA-ONA HAQIDA MAQOLLARNING TARIXI (HISTORY OF PROVERBS ABOUT PARENTS)

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

“Pedagogika” fakulteti

“Matematika va Informatika” yo‘nalishi

Talaba: Xoliqova Zebiniso Panji qizi

Ilmiy rahbar: Abdimurodov Doston Dilmurod o‘g‘li

abdimurodovdoston@shdpi.uz

Annotatsiya: Ota-ona haqidagi maqollar xalq og‘zaki ijodining ajralmas qismidir. Bu maqollar avvalo, milliy madaniyat, an‘ana va qadriyatlarni ifodalaydi, shuningdek, ota-ona munosabatlari va farzandlar tarbiyasiga nisbatan jamiyatdagi fikrlarni aks ettiradi. Tarixan, ota-ona haqidagi maqollar butun dunyo xalqlarining axloqiy va ma‘naviy tushunchalarini yoritib, turli davrlarda ularning o‘zgarishi va rivojlanishini ko‘rsatadi. Ota-ona va farzandlar o‘rtasidagi aloqalar, o‘zaro hurmat va sevgi, shuningdek, tarbiya va ta‘limni qadrlash orqali insoniyatning yuqori axloqiy qadriyatlari namoyon bo‘ladi. Ushbu maqollar xalq orasida hayotiy tajriba va donolikni saqlab kelishda, shuningdek, yosh avlodni tarbiyalashda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: xalq maqollari, ota-ona roli, farzand tarbiyasi, axloqiy qadriyatlar, madaniy meros, og‘zaki ijod, ota-ona sevgisi, o‘zaro hurmat, milliy an‘analar.

Annotation: Proverbs about parents are an integral part of folklore. These proverbs primarily express national culture, traditions and values, and also reflect the opinions of society regarding parenting and child rearing. Historically, proverbs about parents shed light on the moral and spiritual concepts of the peoples of the world, showing their change and development in different periods. The high moral values of humanity are manifested through the relationship between parents and children, mutual respect and love, as well as valuing upbringing and education. These proverbs serve as an important tool in preserving life experience and wisdom among the people, as well as in educating the young generation.

Keywords: Folk proverbs, parental role, child upbringing, moral values, cultural heritage, oral creativity, parental love, mutual respect, national traditions.

Аннотация: Пословицы о родителях являются неотъемлемой частью фольклора. Эти пословицы прежде всего выражают национальную культуру, традиции и ценности, а также отражают взгляды общества на вопросы воспитания и воспитания детей. Исторически пословицы о родителях проливают свет на нравственные и духовные представления народов мира, показывая их изменение и развитие в разные периоды. Высокие нравственные ценности

человечества проявляются через взаимоотношения родителей и детей, взаимное уважение и любовь, а также ценное воспитание и образование. Эти пословицы служат важным инструментом сохранения жизненного опыта и мудрости в народе, а также воспитания молодого поколения.

Ключевые слова Народные пословицы, роль родителей, воспитание детей, моральные ценности, культурное наследие, устное творчество, родительская любовь, взаимное уважение, национальные традиции.

Ota-ona haqida maqollar insoniyat tarixi va madaniyatining ajralmas qismi bo'lib, ular xalqning dunyoqarashi, axloqiy qadriyatlari, farzand tarbiyasiga bo'lgan munosabati haqida qimmatli ma'lumotlar beradi. Maqollar, asosan, tajriba, hikmat va qadriyatlarni avloddan-avlodga yetkazuvchi vosita sifatida xizmat qilgan. Ota-ona haqida bo'lgan maqollar ham, asrlar davomida xalqning o'ziga xos ijtimoiy hayoti, tarbiya uslublari va ota-onaga bo'lgan hurmatini aks ettirgan.

Ota-ona tarbiyasining muhimligini anglatadigan maqollar juda ko'p. Ular farzandning ruhiy va axloqiy jihatdan to'g'ri o'sishiga qaratilgan. Yurtimizda "Ota – bola uchun kun, ona – bola uchun so'z", "Ona bir, ota mingta" kabi maqollar farzandning tarbiyasi, uning ota-ona tomonidan berilgan qadriyatlar asosida shakllanishi haqida gapiradi. Bu maqollarning ma'nosi shundaki, ota-ona o'z farzandlariga nafaqat dunyoqarash, balki ma'naviyat va axloqiy fazilatlar ham a'ayilaydi.

Ota-ona va farzandning o'zaro munosabati haqidagi maqollar, shuningdek, ota-onaning farzandiga bo'lgan mas'uliyatini, unga ko'rsatilgan mehr-muhabbat va g'amxo'rlikni ifodalaydi. "Ota o'rni – ulug', ona o'rni – o'zg'a" kabi maqollar ota va onaning farzand tarbiyasidagi roli haqida keng tasavvur hosil qiladi. Bu maqollar ota-ona farzandiga ko'rsatgan sevgisi, g'amxo'rliqi va mehnatini qadrlashni ta'kidlaydi.

Maqollar va afsonalar xalq og'zaki ijodining eng yuksak namunalari sifatida, ota-ona va farzandlar orasidagi aloqalarni tasvirlaydi. Ular, shuningdek, insonning yashash maqsadlarini, yaxshi inson bo'lish, do'stlik, oila muhimligini o'rgatadi. Ota-ona haqidagi maqollar xalqning ongida katta tarbiyaviy rol o'ynaydi, hamda bu maqollar nafaqat bolalar, balki kattalar uchun ham hayotiy saboq bo'lib xizmat qiladi.

Ota-ona maqollarining ko'plab variantlari insonni ota-onaga bo'lgan hurmatni kuchaytirishga chaqiradi. "Ona mehri yer yuzidan, ota muhabbati ko'k osmonidan", "Ota, ona – muqaddas qalqon" kabi maqollar, xalqimizda ota-ona har bir shaxsning ilohiy ahamiyatga ega ekanini ifodalaydi. Bunday maqollar oila va jamiyatda hurmat, mehr-oqibatni oshirishga xizmat qiladi.

Ota-ona haqidagi maqollar faqatgina tarbiyaviy maqsadlarga xizmat qilib qolmay, balki milliy qadriyatlarni ham saqlashda muhim rol o'ynaydi. O'zbek xalqining qadimiy tarixi va madaniyatida ota-ona haqidagi maqollar, xalqning o'ziga xos dunyoqarashi, oilaviy munosabatlar va madaniyatini ifodalaydi. Milliy ma'naviyat

va odob-axloqning asosi sifatida ota-ona, ular bilan aloqalar, farzand tarbiyasi haqidagi maqollar zamonaviy jamiyatda ham dolzarb ahamiyatga ega.

Ota-ona haqida maqollar insoniyat tarixida ulkan ahamiyatga ega bo'lib, ular xalqning tarbiya, axloqiy qadriyatlar, hurmat va mehr-oqibat tushunchalarini o'zida mujassam etgan. Ota-ona haqidagi maqollar, tarbiyaviy va ma'naviy xizmati bilan bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Maqollar orqali xalqimiz ota-onaga bo'lgan hurmat va minnatdorchilikni avloddan-avlodga o'tkazib kelmoqda. Ota-ona va tarbiya o'rtasidagi aloqalar insoniyat tarixida har doim markaziy o'rinni egallab kelgan. Ota-ona o'z farzandlariga nafaqat hayotiy ma'lumotlar va bilimlar, balki axloqiy qadriyatlar, mehnatsevarlik, mehr-oqibat kabi insoniy fazilatlarni ham o'rgatadilar. Tarbiya jarayoni, ayniqsa, bolaning psixologik va ruhiy rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega bo'lib, ota-ona bu jarayonda uning birinchi va eng asosiy rahbarlari hisoblanadi. Ota-ona va tarbiya haqidagi qadimiy maqollar ham bu o'rinda katta tarbiyaviy rol o'ynaydi.

Ota-ona farzandning ilk ta'lim-tarbiyasi uchun mas'uldir. Birinchi tarbiya o'qituvchisi bo'lish, nafaqat ma'lum bilimlarni, balki yaxshi inson bo'lishni o'rgatish ham ota-onaning burchidir. O'z farzandiga mehr bilan qarash, ularga to'g'ri yo'l ko'rsatish, oilaviy muhitda tarbiya berish – bularning barchasi ota-ona zimmasiga tushadigan mas'uliyatlardir.

Ota-ona haqidagi maqollarda, masalan, "Ona – bolaning ko'zi, ota – yuragi" yoki "Ota mehnati, ona mehrini ko'rgan bola yashar" kabi iboralar, farzandning tarbiyasida ota-ona o'rnini beqiyos deb ta'kidlaydi. Bu maqollar ota-ona tomonidan farzandga berilgan axloqiy va ma'naviy saboqlarning muhimligini ifodalaydi.

Ota-ona tarbiyasining asosi – bu mehr va muhabbatdir. Bola sevgini ota-onasining yelkalaridan, qo'lidan, har bir harakatidan his qiladi. Tarbiya faqat so'zlar bilan emas, balki ota-ona bolaga qanday munosabatda bo'lishi, uning ehtiyojlarini qanday qondirishi orqali ham amalga oshiriladi. "Ona bir, ota mingta" maqoli, ota-ona mehrining cheksizligi va muqaddasligini ta'kidlaydi.

Tarbiya faqat hissiy jihatdan emas, balki mehnatsevarlikni o'rgatishda ham muhimdir. Ota-ona farzandiga mehnatning ahamiyatini tushuntirishi, ularni yengil yo'llarga emas, balki o'z mehnatlari orqali muvaffaqiyatga erishishga o'rgatish kerak. "Mehnat qilgan bola o'ziga yo'l topadi", "Erka bola kamdan-kam baxtli bo'ladi" kabi maqollar bu haqda keng fikr yuritadi.

Axloqiy tarbiya, ya'ni bola uchun yaxshi va yomonni ajratish, to'g'ri va noto'g'ri harakatlarni tushuntirish, jamiyatda o'z o'rnini topishda muhim o'rin tutadi. Ota-ona o'z farzandlariga ahloqiy fazilatlar, mas'uliyat, halollik, mardlik kabi qadriyatlarni singdirish orqali ular hayotda to'g'ri yo'l tutishlarini ta'minlaydi. "Yaxshi bola yomonlikka yo'l qo'ymaydi" yoki "Bola ota-onasining or-nomusiga sazovor bo'lsin" kabi maqollar, axloqiy tarbiya zarurligini ko'rsatadi.

Tarbiya jarayoni sabrni talab qiladi. Ota-ona o'z farzandini to'g'ri yo'ldan borsin degan niyatda, ularni sabr bilan tarbiyalashadi. Bola ba'zan ota-onaning o'rgatganlarini tushunmasligi yoki qabul qilmasligi mumkin. Shunda ota-ona o'z sabr va qat'iyatini saqlab, farzandini to'g'ri yo'lga solishga harakat qiladi. "Sabr bilan meva pishadi", "Ona sabri farzandni yaxshi qiladi" kabi maqollar ota-ona sabrining ahamiyatini yoritadi.

Ota-ona farzandini jamiyat bilan ishlashga, o'z o'rnini topishga, boshqa odamlar bilan muloqot qilishga ham o'rgatadi. Tarbiya faqat oilada emas, balki jamiyatda, maktabda, do'stlar orasida ham amalga oshiriladi. Ota-ona o'z farzandlariga jamiyatda o'z o'rnini topish, tenglik va hurmat asosida yashashni o'rgatadi.

Ota-ona tarbiyasi – bu nafaqat bilim berish, balki insonni ma'naviy, axloqiy jihatdan to'g'ri shakllantirish jarayonidir. Ota-ona bo'lgan har bir insonning burchi – farzandlarini yaxshi, odobli va mehnatsevar insonlar qilib tarbiyalashdir. Tarbiya jarayonida sabr, mehr, g'amxo'rlik va axloqiy qadriyatlar asosiy rol o'ynaydi. Ota-ona haqidagi maqollar bu qadriyatlarni avloddan-avlodga o'tkazishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Ota-ona va farzand o'rtasidagi munosabatlar insonning ijtimoiy hayotida muhim ahamiyatga ega bo'lib, ularning o'zaro aloqalari bolaning ruhiy, axloqiy va jismoniy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Bu munosabatlar, ayniqsa, farzandning shaxsiyatini shakllantirishda, jamiyatda o'z o'rnini topishida, boshqaruv va mas'uliyatni his qilishida, hamda insoniy fazilatlarni rivojlantirishda asosiy omil hisoblanadi.

Ota-ona va farzandning o'zaro munosabatlaridagi eng muhim jihat – bu mehr va hurmatdir. Farzandlar oiladagi ilk tarbiyasini ota-ona munosabatlaridan oladi. Ota-ona o'zaro hurmat va sevgini namoyon etishlari, bolaga ham shu qadriyatlarni o'rgatish uchun muhimdir. "Ona bir, ota mingta" degan maqolada ona va otaning farzand uchun naqadar ulug' ahamiyatga ega ekanligi ta'kidlanadi. Ota va ona farzandlariga namuna bo'lishi, ularning o'zaro hurmatini va mehrini rivojlantiradi. Farzandning ota-ona bilan o'zaro ishonchi — bu ijtimoiy hayotdagi muhim omil. Farzand ota-ona bilan ochiq va samimiy muloqotda bo'lishi kerak. Ota-ona esa farzandning fikrlarini tinglashga tayyor bo'lishi, uning ichki dunyosini tushunishga harakat qilishi zarur. "Farzandning so'zini eshit, uning qalbini tushun" kabi maqollar ota-ona va farzand o'rtasidagi ishonchni kuchaytirishga xizmat qiladi. Farzand o'zini hurmat qilinayotganini sezishi va ishonchini qo'llab-quvvatlash ota-ona va farzandning mustahkam aloqasini ta'minlaydi. Ota-ona farzandini nafaqat moddiy, balki ma'naviy jihatdan ham tarbiyalaydi. Tarbiya jarayonida ota-ona farzandiga hayotiy qadriyatlarni, axloqiy me'yorlarni va mas'uliyatni o'rgatish bilan shug'ullanadi. "Ota bolasi bilan birga ko'rganini qiladi", "Ona qornidan boshida, qo'lidan keyin" kabi maqollar ota-onaning farzandning kelajagi uchun mas'uliyatini anglatadi. Farzand ota-onasidan yaxshi xulq-atvorni, mashaqqatga bardosh berishni, sabrni va do'stlikni o'rganadi.

Farzandning tarbiyasida qat'iyatlilik, intizom va tartib muhim ahamiyatga ega. Ota-ona farzandiga o'z vaqtida to'g'ri qarorlar qabul qilishni, mas'uliyatni o'z zimmasiga olishni va muammolarni hal qilishda qat'iyatli bo'lishni o'rgatishi kerak. Bu intizom va qat'iyat farzandning o'z yo'lini topishida va muvaffaqiyatlarga erishishda muhim rol o'ynaydi. "Ona sabri farzandning kelajagini o'zgartiradi" degan maqolada ota-onaning farzandining tarbiyasidagi sabr-toqat va qat'iyatini ta'kidlanadi.

Ota-ona va farzand o'rtasidagi munosabatda ikki tomonlama hurmat zarur. Farzand ota-ona bilan doimiy muloqotda bo'lishi, ularni qadrlashni, ularning maslahatlarini tinglashni o'rganishi kerak. "Ota-ona bilan maslahatlash, ular seni doim to'g'ri yo'lga soladi" kabi maqollar farzandga ota-ona hurmatini o'rgatadi. Bunda ota-ona o'zining ota-ona sifatidagi muqaddasligini, farzandning huquqlari va erkinliklarini ham hurmat qilishni unutmang. Ota-ona va farzandning o'zaro emosional aloqasi farzandning hissiy barqarorligi va o'zini qulay his qilishiga yordam beradi. Farzand ota-onasidan mehr va g'amxo'rlik his qilishni istaydi. Bu munosabatlar, ayniqsa, bolalik va o'smirlilik davrlarida juda muhimdir. "Bola ko'rganini qiladi" degan maqolada farzandning ota-ona harakatlarini o'ziga namuna sifatida qabul qilishi, ularni takrorlashiga urg'u beriladi. Farzandning o'zini amalga oshirishi, o'z orzu-umidlariga erishishi uchun ota-ona uning orqasidan turib, qo'llab-quvvatlashi lozim. Ota-ona farzandining individual xususiyatlarini tushunishi, uning qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam berishi kerak. "Ona – qo'l, ota – yelka" maqoli, ota-ona farzandning muvaffaqiyatlariga bo'lgan yordam va ishonchning ahamiyatini ifodalaydi. Ota-ona va farzand o'rtasidagi munosabatlar insonning ijtimoiy va ma'naviy rivojlanishida asosiy omil bo'lib xizmat qiladi. Farzand o'z ota-onasidan nafaqat hayotiy tajriba, balki axloqiy qadriyatlar va hurmatni o'rganadi. Ota-ona esa farzandiga mas'uliyat, sevgini va sabrni o'rgatish bilan uning jamiyatda muvaffaqiyatli va mas'uliyatli shaxs bo'lib o'sishini ta'minlaydi. Ota-ona va farzand o'rtasidagi mustahkam aloqalar kelajakda ijtimoiy barqarorlik va sog'lom jamiyatni tashkil etishda muhim ahamiyatga ega.

Xalq og'zaki ijodi insoniyatning uzoq tarixiy davrlari davomida shakllangan va boyigan xalqning madaniy, axloqiy va tarbiyaviy qadriyatlarini avlodlardan avlodga yetkazuvchi muhim vosita hisoblanadi. Ota-ona haqida xalq og'zaki ijodining ko'plab namunalarini uchratish mumkin. Ushbu ijod, asosan, ota-ona va farzand o'rtasidagi munosabatlarni, ota-ona tarbiyasining ahamiyatini va ularning farzandlaridagi tarbiyaviy ro'llarini tasvirlaydi. Maqollar, afsonalar, she'rlar va dostonlar xalqning ota-ona haqida to'plagan bilimlarini, tajribalarini va qadriyatlarini aks ettiradi.

1. Xalq og'zaki ijodining ota-ona haqidagi qadriyatlari:

Ota-ona haqidagi maqollar va hikmatlar xalqning ota-ona tarbiyasiga bo'lgan e'tiborini, shu bilan birga, farzandlarning ota-ona oldidagi burchlarini ta'kidlaydi. Xalq og'zaki ijodida ota-ona ulug'lanadi, ular farzandlarining birinchi tarbiyachilari va

hayot yo‘lini ko‘rsatuvchi muhim shaxslar sifatida tasvirlanadi. "Ona bir, ota mingta", "Ona mehri yer yuzidan, ota muhabbati ko‘k osmonidan" kabi maqollar ota-ona mehrining cheksizligini va muqaddasligini ifodalaydi. Bu iboralar ota-onaning farzandlari uchun nafaqat sevgi, balki dunyoqarash, axloq va adolatni o‘rgatishda o‘ta muhim o‘rin tutishini ko‘rsatadi.

2. Ota-ona va farzand munosabatlarini tasvirlash:

Xalq og‘zaki ijodida ota-ona va farzand o‘rtasidagi munosabatlar haqida ko‘plab hikoyatlar va maqollar mavjud. Bu asarlar ota-ona va farzand o‘rtasidagi hissiy aloqalar, ularning o‘zaro tushunishi va hurmatiga katta e‘tibor qaratadi. "Ota o‘rni – ulug‘, ona o‘rni – o‘zg‘a", "Ona ko‘rganini qilsa, bola ko‘rganini qiladi" kabi maqollar, ota-ona va farzandning bir-biriga ta‘sirini, bolani tarbiyalashda ota-ona qanday ta‘sir o‘tkazishini ko‘rsatadi. Xalq og‘zaki ijodining bu jihatlari ota-ona va farzand o‘rtasidagi o‘zaro hurmat, sevgi va g‘amxo‘rlikning muhimligini anglatadi.

3. Ota-ona tarbiyasining axloqiy asoslari :

Xalq og‘zaki ijodida ota-ona tarbiyasining ahamiyati haqida juda ko‘p hikmatlar, maqollar va afsonalar mavjud. Bu asarlar, farzandlarga to‘g‘ri axloqiy me‘yorlarni o‘rgatishga chaqiradi va ota-ona tarbiyasini farzandning hayotida katta rol o‘ynaydi deb ta‘kidlaydi. "Ona sabrli, ota qat‘iyatli", "Ota-ona mehrini ko‘rgan bola yashar" kabi maqollar ota-ona tarbiyasining farzandning o‘zligini shakllantirishdagi o‘rnini ifodalaydi. Ota-ona tomonidan berilgan axloqiy saboqlar, nafaqat farzandning axloqi, balki uning jamiyatdagi o‘rni va muomalasi bilan ham bog‘liqdir.

4. Xalq og‘zaki ijodida ota-ona haqidagi dostonlar:

Xalq og‘zaki ijodida ota-ona va farzand o‘rtasidagi munosabatlar haqida ko‘plab dostonlar, she‘rlar va ertaklar mavjud. Dostonlarda ko‘pincha ota-ona farzandlarini yashirin xavflardan himoya qilish, ularni hayotda muvaffaqiyatli qilish uchun barcha imkoniyatlarni yaratish va hayotdagi har qanday qiyinchiliklarga qarshi kurashishga tayyor bo‘lishni tasvirlashadi. Ota-ona va farzandning o‘rtasidagi kuchli aloqalar bu dostonlarning asosiy mavzularidan biridir. Dostonlarda ota-ona bolani nafaqat dunyoqarash, balki qalbni to‘g‘ri yo‘lda yuritishni, yaxshilik va adolatni qadrlashni o‘rgatadi. Xalq og‘zaki ijodida farzandning ota-onaga bo‘lgan hurmatini oshirishga alohida e‘tibor qaratiladi. "Ona qornida o‘rganadi, ota qo‘lida o‘rganadi", "Ota-ona so‘ziga qarama, o‘zining to‘g‘risini o‘rgat" kabi maqollar farzandni ota-ona fikriga hurmat ko‘rsatishga va ularga quloq solishga chaqiradi. Shu bilan birga, ota-ona farzandning hayotidagi muhim qarorlarni qabul qilishda unga yordam berishi, unga yaxshi maslahatlarga ega bo‘lishi kerak. Bu xalq ijodining nafaqat tarbiyaviy, balki psixologik aspektini ham ko‘rsatadi. Xalq og‘zaki ijodida ota-ona tarbiyasining ma‘naviy jihatlari ham keng yoritilgan. "Ona ko‘rganini qiladi, bola ko‘rganini qiladi" maqoli, farzandning jamiyatdagi o‘rnini va axloqiy prinsiplarini shakllantirishda ota-ona o‘rnini ta‘kidlaydi. Xalq og‘zaki ijodining boshqa ko‘plab namunalarida ham ota-

ona tarbiyasining ahamiyati haqida hikoyalar mavjud. Farzandning to‘g‘ri tarbiya topishi, yaxshi odob va ahloqni o‘zida mujassam etishi uchun ota-ona, o‘z navbatida, yuqori ma‘naviyatga ega bo‘lishi kerak. Xalq og‘zaki ijodi, ota-ona va farzand o‘rtasidagi munosabatlar, tarbiya, mehr-muhabbat va axloqiy qadriyatlar haqida boy ma‘lumotlarni saqlovchi muhim madaniy merosdir. Ota-ona haqidagi maqollar, dostonlar va afsonalar, nafaqat farzand tarbiyasini, balki jamiyatda hurmat, sevgi va inoyatni kuchaytirishga xizmat qiladi. Xalq og‘zaki ijodi orqali o‘tilgan asrlar davomida ota-ona va farzand o‘rtasidagi kuchli aloqalar, axloqiy va ma‘naviy qadriyatlar bugungi kunda ham o‘z ahamiyatini saqlab qolmoqda. Ota-ona haqqini qadrlash – bu insoniyatning eng muhim ma‘naviy qadriyatlaridan biri bo‘lib, har bir insonning o‘z ota-onasiga nisbatan hurmat va minnatdorchilik hissini his etishi, ularni ulug‘lash va qadrlash zarurligini anglatadi. Ota-ona nafaqat insonni dunyoga keltiradigan, balki uning tarbiyasini, ta‘limini va hayotdagi to‘g‘ri yo‘lni ko‘rsatadigan muhim shaxslar bo‘lishi bilan ajralib turadi. Shuning uchun ota-onaga bo‘lgan hurmat, nafaqat farzandning burchi, balki uning ahloqiy mas‘uliyati sifatida ham qaraladi.

1. Ota-onaning farzandga nisbatan mas‘uliyati:

Ota-ona farzandini dunyoga keltirish, unga yashash imkoniyatini berish va ularning kelajagi uchun barcha zarur sharoitlarni yaratish uchun mas‘uldir. Ota-ona bolaga nafaqat moddiy, balki ma‘naviy, axloqiy va ruhiy yordamni ham ko‘rsatadi. Ota-onaning bu mas‘uliyati, o‘z navbatida, farzandning ularga bo‘lgan hurmatini va qadriyatlarini shakllantiradi. "Ona bir, ota mingta" degan maqolada ota-ona roli ulug‘lanadi, bu ibora ota-ona mehrining cheksizligini, ularning farzandga bo‘lgan g‘amxo‘rlikini ta‘kidlaydi.

2. Ota-ona haqqini qadrlashda milliy qadriyatlar:

Ota-ona haqqini qadrlash milliy qadriyatlarimizning ajralmas qismi hisoblanadi. O‘zbekiston kabi milliy madaniyatga boy jamiyatlarda ota-ona va oila muhim ahamiyatga ega. Milliy urf-odatlar, an‘analar va maqollar orqali ota-ona mehriga, ularning tarbiyaviy roliga e‘tibor qaratiladi. "Ona ko‘rganini qiladi, bola ko‘rganini qiladi" kabi maqollar, ota-onaga bo‘lgan hurmatni qadrlashni, ularning yaxshi fazilatlarini farzandlarida rivojlantirishni targ‘ib qiladi. Bu qadriyatlar, ota-onaga bo‘lgan hurmatni jamiyatda yanada kuchaytiradi.

3. Ota-onaga bo‘lgan hurmat va minnatdorchilik:

Ota-ona haqidagi maqollar va hikmatlarda ularning mehnati va sevgisi doimo qadrlanadi. "Ona sabr, ota qat‘iyat" kabi iboralar ota-onaning farzandlari uchun ko‘rsatgan sabr-toqat va qat‘iyatini ta‘kidlaydi. Farzandlar o‘z ota-onalari uchun qilgan yaxshiliklarining, berilgan mehnat va g‘amxo‘rliklarning ahamiyatini tushunishi va ularga minnatdorchilik bildirishlari kerak. Ota-ona farzandning hayotiga barchasini bag‘ishlagan va ularni muvaffaqiyatga erishishi uchun barcha imkoniyatlarni yaratishga intilgan shaxslar sifatida qadrlanadi.

4. Ota-onaga xizmat qilish va yordam berish:

Ota-ona haqqini qadrlash, nafaqat ularni yaxshi soʻzlar bilan ulugʻlashda, balki amaliy ishlar bilan ham ifodalanadi. Farzandlarning ota-onalariga gʻamxoʻrlik qilishlari, ularni sevishlari va yordam berishlari bu qadriyatning amaliy koʻrinishidir. Ota-ona qarigan paytda, ularga yordam berish, ularning ehtiyojlarini qondirish, nafaqat burch, balki farzandning eng oliy axloqiy masʼuliyatidir. Ota-ona hayotining oxirgi davrlarida ularni bagʻrikenglik bilan qarshi olish va ularga xizmat qilish, ularga boʻlgan hurmatning eng yuqori darajasidir. Ota-ona va farzand oʻrtasidagi ruhiy aloqalar ham ota-ona haqqini qadrlashda muhim oʻrin tutadi. Ota-ona oʻz farzandiga nafaqat moddiy, balki maʼnaviy, ruhiy qoʻllab-quvvatlashni ham taʼminlashi kerak. Farzandlar esa bu mehrni toʻgʻri qabul qilib, ularga nisbatan oʻz hurmatini koʻrsatishi lozim. "Ota oʻrni – ulugʻ, ona oʻrni – oʻzgʻa" kabi maqollar farzandning ota-ona oldidagi burchini, ularga boʻlgan hurmatini kuchaytirishga xizmat qiladi. Ota-ona va farzandning oʻzaro hurmatiga asoslangan munosabatlar jamiyatda barqarorlikni va ijtimoiy adolatni taʼminlaydi. Farzandlar oʻz ota-onalarini hurmat qilganda, ular jamiyatda yaxshilik va adolatning koʻzqarashi boʻladi. Ota-ona farzandlarini nafaqat yaxshi tarbiya berish, balki ularni hurmatli va masʼuliyatli shaxslar sifatida tarbiyalashlari kerak. Bu hamjamiyatning rivojlanishiga yordam beradi va ijtimoiy qadriyatlarni mustahkamlashga xizmat qiladi. Islom dini ota-ona haqqini qadrlashga katta ahamiyat beradi. Qurʼonda ota-onaga hurmat qilish va ularga xizmat qilishni taʼkidlaydigan oyatlar mavjud. "Unga va onasiga eng yaxshi munosabatda boʻlish" (Luqmon surasi, 14-oyat) degan oyat, farzandlarga ota-ona oldida boʻladigan burchlarini anglatadi. Islomda ota-ona haqqini qadrlash, ularni hurmat qilish, ularga xizmat qilish nafaqat diniy burch, balki insoniy masʼuliyat sifatida qaraladi. Ota-ona haqqini qadrlash – bu nafaqat bir kishining, balki butun jamiyatning maʼnaviy fazilatidir. Ota-ona farzandlari uchun yagona yoʻl koʻrsatuvchi va ularning hayotiga yoʻnaltiruvchi shaxslar boʻlib, ularning mehnatini va sevgisini qadrlash, hurmat qilish har bir farzandning burchidir. Xalq ogʻzaki ijodi, diniy qadriyatlar, va milliy urf-odatlar bu qadriyatlarni jamiyatda keng tarqatishda muhim rol oʻynaydi. Ota-ona haqqini qadrlash orqali biz insoniyatning eng oliy axloqiy asoslariga sodiq qolamiz va bir-birimizga nisbatan hurmatni rivojlantiramiz. Maqollar tabiatni asrab-avaylash, uning goʻzalligini qadrlash, oʻz hayotini uning muvozanatiga taʼsir qilmasdan davom ettirish zarurligini ham aks ettiradi. Tabiatni sevish va unga ehtiyotkorlik bilan munosabatda boʻlishning oʻrni katta. "Tabiatni sev, u seni sevadi" kabi maqollar, ekologik qadriyatlar va tabiatni muhofaza qilishni targʻib qiladi. Maqollar va milliy qadriyatlar oʻrtasidagi bogʻliqlikni tushunish orqali biz xalqning axloqiy va maʼnaviy meʼyorlarini, ijtimoiy munosabatlarini va jamiyatdagi normativlarni yaxshiroq anglashimiz mumkin. Maqollar — bu xalqning koʻp asrlar davomida shakllangan hayotiy tajribalarini, axloqiy qadriyatlarini va ijtimoiy normalarini oʻzida mujassam etgan asarlardir. Ular

nafaqat axloqiy saboqlarni, balki jamiyatdagi birlik, hurmat va adolatni targ‘ib qilishga xizmat qiladi. Maqollar yordamida biz milliy qadriyatlarimizni yangi avlodga etkazish, ularga to‘g‘ri yo‘lni ko‘rsatish va ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlashda muhim qadamlar tashlaymiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. A. Karimov, T. Umarov - O‘zbek xalq maqollari (1989).
2. R. Sadiqov - “O‘zbek xalq maqollari va matallarning to‘plami” (1990).
3. A. Qodiriy, - “O‘zbek folklori” (1958).
4. M. Xolmuhamedov, - “O‘zbek folklori va uning tarixiy asoslari” (2001).
5. Sh. Ibragimov, - “Pedagogika asoslari” (1988).
6. M. P. Yusspov, “Pedagogik psixologiya ” (1995)
7. Xolmuhamedov M. – O‘zbek xalq maqollari (2000).
8. Mullajanov S. – Xalq og‘zaki ijodi va uning adabiyotshunoslikda o‘rni (1992).
9. Azimov N. - Tarbiya va ma‘naviyat (2000).
10. Mustafayev N. – Xalq maqollaridagi ota-ona tarbiyachi (2005).
11. Jalolov A. – Xalqning tarbiyaviy qadriyatlari (2003).
12. “O‘zbek adabiyoti va folklori” jurnali – Maqolalar to‘plami, ota-ona haqidagi maqollarni tahlil qilishga oid ilmiy ishlar.
13. “Xalq ta‘lim” jurnalida - Ota-ona tarbiyasi haqida maqolalar va ilmiy tadqiqotlar.
14. O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi (O‘ZME) – Ota-ona va tarbiya haqidagi maqollarni o‘z ichiga olgan bo‘limlar.
15. “Adabiyotshunoslik” jurnali – Ota-ona tarbiyasi va xalq maqollarining adabiyotshunoslik nuqtai nazaridan o‘rganilishi.